

Andreja Čičak

NEVERBALNA SIGNALIZACIJA U TELEVIZIJSKOJ EMISIJI *RED CARPET*

Sažetak

U radu se razmatra neverbalna komunikacija te posebno različite njezine manifestacije kao što su položaj tijela, mimika, dodiri, mirisi ili posebni zvukovi. Promatrajući goste i voditelje televizijske emisije Red Carpet, analizirani su različiti neverbalni signali u realnim uvjetima te je pokazano da je neverbalna komunikacija ponekad važniji od verbalne.

Ključne riječi: neverbalna komunikacija, fizičke osobine, psihičke osobine, mediji

Uvod

U ovom ću radu predstaviti ulogu i značenje neverbalne komunikacije, a osobito njezinih signala u televizijskoj emisiji Red Carpet.

Neverbalna komunikacija, koja se često naziva i govor tijela, sredstvo je prijenosa informacija. U toj komunikaciji informacija se prenosi putem raznih položaja i pokreta tijela, mimike, zvukova, dodira, proksemičkih znakova, rekvizita, scenografije, obreda, oblikovanja tijela, mirisa, pomoćnih medija i posebnih znakova. Neverbalna komunikacija može otkriti o čemu osoba doista razmišlja, što osjeća i koje su joj namjere. Zbog toga se različita neverbalna ponašanja često nazivaju i signalima. Naime, signali u tom slučaju signaliziraju pravo stanje uma neke osobe. Budući da ljudi nisu uvijek svjesni činjenice da komuniciraju neverbalno, govor tijela je često mnogo iskreniji od čovjekove verbalne izjave jer u njoj govornik svjesno i vješto bira riječi kako bi došao do željenog cilja.

Cilj je ovog rada predstaviti signale neverbalne komunikacije skupa s njihovim značenjem. Smatram kako je poznavanje značenja signala neverbalne komunikacije vrlo bitno ukoliko želimo ostvariti pravu, dvosmjernu komunikaciju. Kako bi rad bio vjerodostojniji, oprimjerila sam ga neverbalnim signalima uočenima u televizijskoj emisiji Red Carpet.

Položaj i pokret tijela (kinezika)

Znakovi tijela mogu biti hotimični i nehotimični te nas sukladno s time obavještavaju o onome što je govornik htio i o onome što govornik nije htio iskazati. Iščitanje znakova tijela i dekodiranje psihičkih osobina na temelju tjelesnih ne mora biti ispravno čak ni ako je dosta ujednačeno.

Veza između psihičkih i fizičkih osobina

Endomorfan tip čine osobe čiji tjelesni izgled karakteriziraju pridjevi okrugao, debeo i mekan. Takav tip se vrlo često zamišlja kao otvorena, simpatična, brbljava i ugodna osoba. Smatram da televizijska voditeljica Oprah Winfrey po mnogim psihičkim i fizičkim karakteristikama pripada upravo endomorfnom tipu.¹

Mezomorfan tip najčešće je mišićav, koščat i atletski građen. Za osobe koje čine ovaj tip smatra se da su sigurne u sebe, zrele i avanturističke. Sudeći prema gostu 60 sekundnog intervjua², mišićavom Radovanu Stošiću, mezomorfan tip osobe uistinu postoji.

Ektomorfan tip čine tanki, visoki i naizgled nježni ljudi. Smatra se da su osobe koje posjeduju ove tjelesne osobine pesimistične, nervozne i napete. Iako voditeljica Red Carpeta, Ana Stunić, posjeduje ove fizičke osobine, po psihičkim osobinama se uvelike razlikuje. Vedra je, optimistična i opuštena. Za razliku od Ane, urednicu InMagazina, Ivanu Mandić smatram pravim primjerom ektomorfnog tipa.³

Značenja položaja i pokreta tijela

Mnogi položaji i pokreti tijela danas imaju ustaljeno značenje. Za primjer možemo uzeti prekrížene ruke ili noge slušatelja, usmjerene ustranu. Navedenim položajem tijela slušatelj se brani od govornika te iskazuje nepovjerenje prema njemu. Ukoliko su ruke ili noge prekrížene nasuprot govornika, slušatelj prema govorniku iskazuje povjerenje, prihvaćanje i sigurnost. Upravo je na taj način Nina Badrić iskazala povjerenje prema Nenadu Hervatinu. Osim prekrížjenih nogu, Nina je tijekom odgovaranja na pitanja raširila ruke i pokazala dlanove te time potvrdila da na pitanja odgovara iskreno.⁴ To nam govori da pri proučavanju neverbalne signalizacije veliku pažnju trebamo obratiti na dlanove. Namjerno skrivanje dlanova iskazuje nesigurnost, nervozu i neiskrenost. Na isto upućuje i dodirivanje nosa, uha i lica blizu usta. Ovakvo ponašanje može se uočiti kod tenisača Juan Carlosa Ferrera, koji je tijekom razgovora o najtežim životnim trenucima dodirivao desno uho.⁵

¹ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novativ.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.

² Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novativ.hr/multimedia/red-carpet-79.html>, 03.10.2010.

³ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novativ.hr/multimedia/red-carpet-89.html>, 05.12.2010.

⁴ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novativ.hr/multimedia/red-carpet-79.html>, 03.10.2010.

⁵ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novativ.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.

Dlanovi okrenuti na dolje, prema Škariću, označavaju autoritativnost i zapovijed, a dlanovi okrenuti prema gore znače molbu. Trljanje dlanovima je način na koji ljudi, i bez riječi, naglašavaju svoja pozitivna iščekivanja.⁶ Osim dlanova, pažnju bismo trebali obratiti i na prste. Prsti skupljeni u zvonik ili šiljak ukazuju na samopouzdanje ili barem na želju osobe da izgleda samopouzdana. Taj položaj ruku može se uočiti kod Ane Stunić, koja je pri najavi emisije prste skupila u obliku zvonika⁷. Isprepleteni prsti i stisnuti dlanovi često ukazuju na potisnutu frustraciju i neugodne osjećaje.⁸

Stručnjaci su zaključili kako vrlo bitnu ulogu u neverbalnoj signalizaciji ima i izraz lica. Gledanje sugovornika u lice, smješkanje, potvrdno klimanje glavom dok dugi govore te lagano naginjanje naprijed i približavanje sugovorniku karakterizira prijateljske osobe spremne na suradnju. Ove karakteristike možemo uočiti kod novinarko Svjetlane Matić tijekom intervjua s Andrejem J.⁹. Nasuprot tome, osobe koje ne gledaju sugovornika, pritom pokušavajući izbjeći svaki pogled, smatrane su osobama koje nisu spremne na suradnju. Osobe za koje se smatra da pažljivo slušaju tijekom razgovora lagano nagnu glavu na jednu stranu, drže prst na obrazu ili se naslone na naslon. Nenad Hervatin to nije učinio tijekom razgovora s Ninom Badrić, što bi moglo značiti da ju nije pažljivo slušao. Ni neprestano gledanje sugovornika nije uvijek pozitivno. Naime, takve osobe često su smatrane nepristojnima, drskim i agresivnima. Isti dojam postiže se i gledanjem sugovornika preko naočala, upiranjem prsta, lupanjem šakom o stol, trljanjem stražnjeg dijela vrata, hodanjem velikim korakom i stajanjem dok drugi sjede. Takvo ponašanje možemo pripisati pjevačici Ivanki Mazurkijević tijekom razgovora o starletama.¹⁰ Nervoznu ili zabrinutu osobu može se prepoznati po čestom treptanju očima, oblizivanju usnica, kašljanju, otvaranju i stiskanju šake, prekrivanju usta tijekom govora, navlačenju uha te lupkanju nogama. Za razliku od njih, osobe koje ruke drže opuštene niz tijelo, u džepovima ili iza leđa dok stoje te koje su malo nagnute naprijed ili opuštene naslonjene, djeluju kao sigurne, opuštene i pristojne osobe. Takav stav može se uočiti kod liječnika klinike za odvikavanje od seksa, pri razgovoru s novinarkom Red Carpeta, Fani Stipković.¹¹

Mimika

Mimiku čine brada, usne, nozdrve, obrve i čelo svojim pomicanjem. Najčešća značenja mimike su radost, veselje, tuga, žalost i zabrinutost. Ona nam, također,

⁶ Allan Pease, *Govor tijela: Kako misli drugih ljudi pročitati iz njihovih kretnji*, AGM, Zagreb, 2002., str. 43.

⁷ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.

⁸ Majda Rijavec, Dubravka Miljković, *Neverbalna komunikacija*, IEP-D2 VERN, Zagreb, 2002., str. 26.

⁹ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-85.html>, 07.11.2010.

¹⁰ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-89.html>, 05.12.2010.

¹¹ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-79.html>, 03.10.2010.

odaje i misaona stanja kao što su zamišljenost ili usredotočenost na problem.¹² Oči se izražavaju promjenom veličine zjenica. Naime, zjenice se šire u jačem emotivnom stanju i pri intelektualnoj zaokupljenosti. Osim promjene veličine zjenica, veliku ulogu igraju i kapci uz pomoć kojih namigujemo, žmirkamo i trepćemo. Čak se i očne jabučice mogu izražajno pomicati. Stručnjaci su zaključili kako ljevohemisferalni tipovi pogled pri razmišljanju češće skreću u desnu, a desnohemisferalni u lijevu stranu. Blokiranje očiju neverbalno je ponašanje do kojega može doći kada se osjećamo ugoženo i/ili nam se ne sviđa što vidimo. Škiljenje te zatvaranje i zaštita očiju postupci su koji su evoluirali kako bi štitili mozak od gledanja nepoželjnih slika i priopćavanja našeg prezira prema drugim ljudima.¹³ Gledanjem u oči govornik i slušatelj izražavaju želju za komuniciranjem. Smatra se kako takvo gledanje u oči, odnosno točku između očiju, treba trajati otprilike tri četvrtine ukupnog vremena. Gledanje neke daleke točke iza sugovornika znači nepoštivanje i ignoriranje.

Posebnu pažnju na mimiku trebaju obratiti djelatnici raznih televizijskih kuća jer ako govornik cijelo vrijeme gleda u tekst iza kamere, a ne u kameru, gledatelju se može učiniti da govornik gleda kroz njega. Smatram kako voditelji Red Carpeta trebaju obratiti veću pažnju na mimiku te ponekad pogledati u kameru jer bi na taj način ostvarili bolji kontakt s gledateljima. Vrlo bitnu ulogu u izražavanju emocija mimikom imaju i usne. Iskrene pozitivne emocije obično se izražavaju kao brz osmijeh koji obuhvaća cijelo lice. Ako osoba želi pokazati pozitivne emocije koje ne osjeća, onda će se na njenom licu osmijeh predugo zadržati.¹⁴

Zvukovi

Mnogi smatraju kako su zvukovi isključivo dio verbalne komunikacije. To, naravno, nije točno. Čovjek može proizvoditi zvukove dahom kroz grlo, usta i nos te rukama i nogama. Svi ti zvukovi su neverbalni znakovi različitih značenja i uloga. Vrlo su često izraz osjećaja, odobravanja i protesta. Najpoznatiji zvukovi koji pripadaju ovoj kategoriji su plač, smijeh, pljeskanje, zviždanje i lupanje šakom o stol. Ponekad zvukovi specifični za određeni osjećaj imaju i drugo značenje. Naime, nakon zaključka da će kroz koju godinu svaki čovjek na Zemlji imati Facebook profil, Red Carpetova novinarka Ivana Nanut sarkastično je poviknula „Juhuuu!”¹⁵ Osim zvučnih znakova koji izražavaju osjećaje, postoje još i ilustratori (onomatopejske riječi), regulatori (udarac žlice o čašu znači da slijedi zdravica), amblemi (ts-ts-ts kao izraz čuđenja) i adaptor (nakašljavanje, mljackanje).

¹² Ivo Škarić, *Temeljci suvremenog govorništva*, Školska knjiga, Zagreb, 2000., str. 182.

¹³ Joe Navarro, *Što nam tijelo govori*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2010., str. 16.

¹⁴ Majda Rijavec, Dubravka Miljković, *Neverbalna komunikacija*, IEP-D2 VERN, Zagreb, 2002., str. 34.

¹⁵ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-79.html>, 03.10.2010.

Dodiri

Dio neverbalne signalizacije koji se uvelike razlikuje u različitim kulturama svakako su dodiri. Često su znakovi naravnih ili dogovorenih značenja. Naravni su oni znakovi koji se odvijaju spontano. Kao primjer možemo uzeti pljusku u bijesu, poljubac u ljubavi i zagrljaj u radosti. Međutim, postoje i brojni konvencionalni, odnosno dogovoreni znakovi. Društvena konvencija utvrđuje kada i koga se smije poljubiti, koliko puta se ljubi u obraz pri susretu te kako srdačno pozdraviti osobe koje tek upoznajemo. Na našem je području najčešće društveno dodirivanje rukovanje. Ono je ostatak još iz spiljskog doba čovjeka. Kad god bi se susretali, podizali bi ruke u zrak, ispruženih dlanova, kako bi se vidjelo da su bez oružja. Ta kretnja dlanom u zraku mijenjala se kroz stoljeća pa su se razvijale različite varijacije, primjerice dlan podignut u zrak ili dlanom prekriveno srce. Suvremeni oblik toga prastarog rituala je rukovanje.¹⁶ Rukovanje snažnim stiskom popraćeno gledanjem u oči znak je iskrene naklonosti i srdačnosti. Nasuprot tome, kratko i mlako rukovanje hvatanjem samo vršaka prstiju, bez gledanja u oči znak je rezerviranosti i vrlo formalnih odnosa. Odbijanje rukovanja snažan je znak neprijateljstva. U televizijskoj emisiji *Red Carpet* rukovanje se najčešće može vidjeti u priložima u kojima se pojavljuju saborski zastupnici.¹⁷ Dodiri govore puno i o osobi kao pojedincu. Mekan stisak pri rukovanju karakterizira nježne i slabe osobe, a snažan jake, samouvjerene i srdačne. Prijateljske odnose karakterizira tapšanje po ramenu, hvatanje za nadlakticu i držanje za ruke.

Proksemički znaci

Proksemički znaci su znaci koji dolaze od udaljenosti i rasporeda sugovornika u prostoru.¹ Uz pomoć udaljenosti i kuta možemo vidjeti tko među sugovornicima zauzima viši položaj u društvu.

Sugovorničke udaljenosti prema Edwardu Hallu

Edward Hall je sugovorničke udaljenosti podijelio u 4 kategorije. Prvu kategoriju čini intiman prostor. U njemu je udaljenost među sugovornicima od 15 do 45 cm. Kada nekoga pustimo u intiman prostor to je obično znak povjerenja jer smo mu dopustili da uđe na naš teritorij. S druge strane, kad netko bez našeg dopuštenja uđe u naš prostor osjećamo se ugroženima, neugodno nam je i ljuti smo.¹⁹ U intimnom prostoru, komunikacija se odvija među supružnicima, zaljubljenima, intimnim

¹⁶ Allan Pease, *Govor tijela; Kako misli drugih ljudi pročitati iz njihovih kretnji*, AGM, Zagreb, 2002., str 34.

¹⁷ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.

¹⁸ Ivo Škarić, *Temeljni savremenog govorništva*, Školska knjiga, Zagreb, 2000., str. 184.

¹⁹ Majda Rijavec, Dubravka Miljković, *Neverbalna komunikacija*, IEP-D2 VERN, Zagreb, 2002., str. 13.

prijateljima i djecom. Ta udaljenost može se uočiti pri zagrljaju Damira Polančeca i supruge Jasminke.²⁰

Sljedeća kategorija je osobni prostor. U njemu su sugovornici udaljeni od 45 do 120 cm. Na ovoj udaljenosti najčešće komuniciraju bliski prijatelji, posjetitelji zabava te parovi kada se nalaze u javnosti. Da se parovi u javnosti doista nalaze na toj udaljenosti potvrđuju nam Ivo i Tatjana Josipović, koji se tijekom šetnje gradom nalaze na udaljenosti od otprilike 50 centimetara.²¹

Socijalni je prostor na udaljenosti od 1,2 do 3,5 m. Taj prostor upotrebljavamo svakodnevno pri socijalnim i poslovnim susretima. Bliži dio te udaljenosti (do 2 metra) koriste poznanici, kolege na poslu ili prodavač i kupac. Udaljenost iznad dva metra koristi se za formalne i manje osobne situacije, kao primjerice službeni razgovor između šefa i zaposlenoga.²²

Udaljenost sugovornika veća od 3,5 m predstavlja javni prostor. U njemu se nalazi veća skupina slušača, koji čine tzv. sudorij, odnosno javni skup.

Održavanje udaljenosti među sugovornicima

Scenografija prostora trebala bi osigurati razdaljine koje predlaže Hall kako se znakovi ne bi poništavali. Međutim, zbog skučenosti prostora to nije uvijek slučaj. Razne prepreke mogu kompenzirati skraćenu udaljenost tako da psihički odmiču sugovornika. Pri telefoniranju s bliskim ljudima razgovara se tihim i intimnim glasom, dok se s osobama u službenom odnosu govori glasom kao da su te osobe u prostoriji s nama, na udaljenosti socijalnog prostora. Na radiju i televiziji jakost glasa ugađamo prema psihološkoj udaljenosti partnera.

Kut u ravnini koji zatvara smjer sugovornika može biti vrlo znakovit. Usporedni položaj sugovornika, odnosno kut od nula stupnjeva, označava suradnički odnos. Pravi kut označava prijateljski odnos, a kut od 180 stupnjeva najčešće čine sugovornici u suprotstavljenom odnosu. Ukoliko su sugovornici u suprotstavljenom odnosu leđima okrenuti jedan prema drugome, vrlo je vjerojatno da između njih vlada neprijateljstvo.

Primjer suradničkog odnosa može se vidjeti u odnosu voditelja Red Carpeta. Naime, Daniel Delale i Ana Stunić stoje za pultom pod kutom od nula stupnjeva. Suprotstavljeni odnos vidljiv je u intervjuu Nenada Hervatina i Nine Badrić. U istoj emisiji možemo vidjeti i posjet Ivane Paris i Dine Bubičića bračnoj savjetnici. Ona tijekom savjetovanja sjedi pod pravim kutom u odnosu na njih, što označava prijateljski odnos i poziv Dini i Ivani na otvoren razgovor.²³

²⁰ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.

²¹ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.

²² Majda Rijavec, Dubravka Miljković, *Neverbalna komunikacija*, IEP-D2 VERN, Zagreb, 2002., str. 14.

²³ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-79.html>, 03.10.2010.

Scenografija, rekviziti i obredi

Vrlo su važni neverbalni znakovi i oblik prostorijske dekoracije, namještaj i njegov raspored. Osobe koje se nalaze za čelom dugog stola nalaze se na najvišem položaju. Bliže čela sjede oni koji su po važnosti viši, a što dalje članovi sjede, to im je manji značaj u društvu. Za razliku od dugog stola, okrugli stolovi iskazuju ravnopravne odnose sudionika.

Isticanje glavnih može se prenaplaćivati i postavljanjem na podij ili balkon. Mjesta na podiju ili balkonu govore o važnosti svakog pojedinca. Važniji čelnici su oni koji sjede po sredini i s desna, nego oni koji sjede dalje i lijevo.²⁴

Za ravnopravan radni razgovor najbolji je potkovast raspored u kojemu voditelj razgovora ima mjesto blizu krajeva potkove te je tako svima psihički podjednako blizu. Za razliku od potkovastog rasporeda, posebna govornica stavlja govornika na višu poziciju te govoru dodaje obilježje visoke retoričnosti. Ovakva scenografija prisutna je u Saboru.²⁵

Oblikovanje tijela

Potvrde o značenjskoj važnosti nakita, oslikavanja tijela te ostalih tjelesnih ukrasa nalazimo u najstarijim tragovima postojanja čovjeka. Ni nakon više tisuća godina važnost tjelesnog ukrašavanja nije se smanjila, naprotiv, povećala se, osobito nakon razvoja medija. Ljudima oko sebe poruke o sebi šaljemo i načinom odijevanja. Svojom odjećom drugima otkrivamo financijsko stanje, razinu obrazovanja (uz određene profesije ide i određeni način odijevanja), razinu povjerenja (ako je na nama sve poderano i prljavo, velika je vjerojatnost da ljudi u nas neće imati previše povjerenja), socijalni status, profinjenost, uspjeh u životu te karakter.²⁶

Danas je svima u cilju izgledati što bolje i modernije. Upravo iz tog razloga brojne ugledne institucije izdvajaju znatna sredstva iz svoga proračuna kako bi oblikovali svoje zaposlenike, a osobito predstavnike. Modni trendovi te prigoda i uloga koju svaki sudionik ima odredit će stupanj dotjeranosti izgleda. Kada je riječ o televizijskim emisijama, voditelji raznih emisija se oblače u skladu s profilom svojih gledatelja. Upravo zato voditelji Red Carpeta i njihovi stilisti prate modne trendove te se gledateljima predstavljaju kao moderni i urbani mladi ljudi, kakvima smatraju i svoje gledatelje.

²⁴ Ivo Škarić, *Temeljci suvremenog govorništva*, Školska knjiga, Zagreb, 2000., str. 185

²⁵ Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novativ.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.

²⁶ Majda Rijavec, Dubravka Miljković, *Neverbalna komunikacija*, IEP-D2 VERN, Zagreb, 2002., str. 51.

Mirisi

Od starine mirisi se upotrebljavaju u brojnim vjerskim i zabavnim događajima. Cvjetni aranžman na stolu postao je sastavni dio brojnih okupljanja. Svojim mirisom mami okupljene izazivajući pritom određene reakcije. I samo ljudsko tijelo ima specifičan miris koji utječe na to kako će nas drugi doživjeti. Ugodan ljudski miris privlači sugovornike u komunikaciju, dok ih neugodan odbija. Upravo zato svaki čovjek nastoji čistoćom, pravilnom higijenom i raznim dezodoransima ukloniti neugodne mirise, odnosno komunikacijsku buku. Korištenjem dodatnih parfema i toaletnih vodica osoba nastoji biti što privlačnija, u skladu s prigodom i samom poimanju sebe.

Pomoćni mediji

Pomno pripremljeno govorno izlaganje uključuje i povezivanje govora s nekim drugim medijem. Napretkom tehnologije te su mogućnosti znatno povećane, a ponuda komunikacijskih pomagala uistinu je bogata. Razglas s mikrofonom, ploča i kreda, razne kompjuterizirane slikovne i grafičke pratnje govornog izlaganja mogu igrati vrlo bitnu ulogu pri govornim izlaganjima. Količina i stupanj sofisticiranosti pomoćnih govorničkih medija govori o civilizacijskoj razini organizatora skupova te o spremnosti na rad s naprednijim tehnologijama svakoga govornika. Pomoćni mediji najvidljiviji su na televiziji pa tako u emisiji Red Carpet možemo vidjeti upotrebljavanje različitih video i tonskih zapisa s ciljem pojačavanja dojma.

Vremenski znaci

Kada nešto reći i koliko dugo govoriti neverbalni su znaci. Odstupanje od ugovorenog vremena uračunava se na temelju triju kriterija. Ti se kriteriji mijenjaju s obzirom na prigodu te pojedince i civilizacijske navike. Ta su tri kriterija neformalno vrijeme, formalno vrijeme i tehničko vrijeme.²⁷

Neformalno vrijeme označava se riječima *uskoro, ovih dana, tijekom jutra* i slično. Kašnjenje i ranjenje u odnosu na ovako ugovoreno vrijeme ima mnogo veću toleranciju, zbog čega su i odstupanja manje obavijesna. Tolerancija se u neformalnom vremenu uvelike razlikuje u raznim civilizacijama i društvenim skupinama, zbog čega su mogući i brojni međucivilizacijski vremenski nesporazumi.

Formalno vrijeme ima manju toleranciju prema odstupanjima i ugovara se točnije. Obično mu je jedinična vrijednost četvrt sata. U formalnom se vremenu dan dijeli na dva dijela i to dva puta po dvanaest sati. Kašnjenje veće od 10 do 15 minuta od ugovorenoga stvara frustraciju čekanja.

Tehničko vrijeme dan dijeli na 24 sata i ide do točnosti jedne sekunde pa u njemu nešto započinje i traje na sekundu točno, kao na primjer televizijski dnevnik.

²⁷ Ivo Škarić, *Temeljni savremeni govornički*, Školska knjiga, Zagreb, 2000., str. 187

Vremenska odstupanja nisu samo ishod stanja nereda nego su i hotimično znakovite igre. Govoriti češće i duže od drugih znači pridavati sebi više pažnje i veću vrijednost. Stoga se urednici emisije Red Carpet trude da suvoditeljji Ana Stunić i Daniel Delale imaju podjednako teksta kroz cijelu emisiju.

Kasniti na dogovor znak je kojim se ističe sebe, a osoba koja na dogovor stiže posljednja iskazuje da je najvažnija. Namjerno kašnjenje je pokušaj da se iznervira suparnik i dobije nezaslužena dobit.

Zaključak

Neverbalni znakovi vrlo su bitan dio komunikacije. Mogu biti hotimični i nehotimični te mogu odavati informacije koje je govornik htio podijeliti s ostalima, ali i one koje je htio zadržati za sebe. U neverbalnoj signalizaciji signali dolaze iz raznih položaja i pokreta tijela, mimike (osobito očiju), zvukova, dodira, proksemičkih znakova, rekvizita, scenografije, obreda, oblikovanja tijela, mirisa, pomoćnih medija i vremenskih znakova. Tumačenje neverbalnih znakova i signala uvelike se razlikuje na području različitih civilizacija te se stoga ne treba potpuno oslanjati na njega. U nekim se kulturama određeni neverbalni znak, kao na primjer poljubac u obraz pri susretu, smatra posve uobičajenim i normalnim, dok se na području neke druge kulture on smatra neukusnim. Neverbalni znakovi o pojedincu mogu odati uistinu mnogo. Upravo je to razlog zbog kojeg se razni medijski djelatnici i glasnogovornici obraćaju za pomoć stručnjacima te tako uče kontrolirati svoje neverbalne znakove.

Literatura

- Navarro, Joe 2010. *Što nam tijelo govori*, Zagreb: Mozaik knjiga
- Pease, Allan 2002. *Govor tijela; Kako misli drugih ljudi pročitati iz njihovih kretnji*, Zagreb: AGM
- Rijavec, Majda; Miljković, Dubravka 2002. *Neverbalna komunikacija*, Zagreb: IEP-D2 VERN
- Škarić, Ivo 2000. *Temeljni savremenog govorništva*, Zagreb: Školska knjiga

Izvori

- Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-79.html>, 03.10.2010.
- Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-85.html>, 07.11.2010.
- Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-89.html>, 05.12.2010.
- Nova TV, *Red Carpet*, <http://videoteka.novatv.hr/multimedia/red-carpet-93.html>, 02.01.2011.